

Lietuvos Respublikos Seimo nariams

2026 m. birželio 1 d. Nr. 26-091IR

DĖL BIRŽELIO 2 D. TEIKIAMŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ, KURIAIS SIŪLOMA PLĖSTI VALSTYBINĖS LIGONIŲ KASOS GALIAS TAIKYTI POVEIKIO PRIEMONES ASMENS SVEIKATOS PRIEŽIŪROS ĮSTAIGOMS

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) kreipiasi į Seimo narius dėl 2026 m. birželio 2 d. posėdyje teikiamų Sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 31¹ straipsnio pakeitimo, Įstatymo papildymo 31² straipsniu įstatymo projekto Nr. XVP-1509 (toliau – SDĮ projektas), Sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo Nr. I-1367 52, 58, 59 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 58¹ straipsniu įstatymo projekto Nr. XVP-1510 (toliau – SPĮJ projektas) bei Administracinių nusižengimų kodekso 12, 54, 55, 57, 58, 59 ir 61 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-1511 (toliau – ANK projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai)¹ ir **prašo nepritarti Įstatymų projektų pateikimui Seime dėl toliau nurodytų esminių teisinių trūkumų, kurie sudaro prielaidas institucijų savivalei, daro teisminę gynybą formalia, sukuria struktūrinį interesų konfliktą, ir neatitinka Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.**

I. „Žalos PSDF biudžetui“ sąvoka neapibrėžta ir sukuria prielaidas piktnaudžiavimui

SDĮ projekte numatyta, kad už pažeidimą, dėl kurio padaryta žala PSDF biudžetui, skiriama nuo 20 iki 100 % padarytos žalos dydžio pinigine bausme. Nei viename iš Įstatymų projektų nėra apibrėžta, kas konkrečiai laikoma „žala PSDF biudžetui“, kokiais kriterijais ji apskaičiuojama ir kaip atibojama nuo formalių dokumentavimo ar apskaitos pažeidimų. Praktikoje ginčas su Valstybine ligonių kasa (toliau – VLK) dažniausiai kyla ne dėl paslaugos nesuteikimo, bet dėl jos deklaravimo ar apskaitos vertinimo. „Žala“ negali būti tapatinama su visa iš PSDF biudžeto apmokėta suma.

Aiškinamajame rašte teikėjai savo poziciją grindžia ir hipotetine (išvengta) žala. Pz. 2024 m. nurodoma išvengta žala - 6,36 mln. Eur, 2025 m. - 3,2 mln. Eur. Tačiau „išvengta žala“ realiai atspindi atvejus, kai VLK patikrinimų metu pareikalavo asmens sveikatos priežiūros įstaigų (toliau – ASPĮ) atgaline data panaikinti įrašus apie faktiškai suteiktas paslaugas, už kurias ASPĮ negavo apmokėjimo nei iš paciento, nei iš PSDF. Taigi, Įstatymų projektų teikėjai kontrolės griežtinimus grindžia statistika, kuri rodo ne problemos mastą, o tik įrodo faktą, kad jau dabar ASPĮ neturi efektyvių gynybos priemonių ir tiesiog paklūsta VLK nurodymams.

Konstitucinis Teismas yra ne kartą pažymėjęs, kad: (i) teisės pažeidimai, už kuriuos nustatyta atsakomybė, turi būti aiškiai apibrėžti; (ii) nustatant atsakomybę privalu paisyti proporcingumo principo; (iii) teisinės priemonės neturi varžyti asmens teisių labiau, negu reikia siekiamiems tikslams pasiekti. Seimui teikiami Įstatymų Projektai šių reikalavimų neatitinka.

¹ SDĮ projektas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/2ef8aa304f5c11f18091f24c9e0d719a?positionInSearchResults=83&searchModelUUID=00c7f3ac-84bb-4ca3-af66-ddc0e18574c5>; SPĮJ projektas: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/8bf746604f5c11f18091f24c9e0d719a?positionInSearchResults=82&searchModelUUID=00c7f3ac-84bb-4ca3-af66-ddc0e18574c5>; ANK projektas <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/e78bf2504f5c11f18091f24c9e0d719a?positionInSearchResults=81&searchModelUUID=00c7f3ac-84bb-4ca3-af66-ddc0e18574c5>

II. Apskundimas nesustabdo VLK sprendimų vykdymo – teisminė gynyba tampa formalia

SDĮ ir SPĮJ projektuose nustatyta, kad VLK direktoriaus ir kitų kontroliuojančių institucijų sprendimai gali būti skundžiami, tačiau apskundimas nesustabdo jų vykdymo (išskyrus piniginę baudą). Kartu Projektuose reikšmingai išplečiama sankcijų apimtis – numatomos piniginės baudos, sutarties su VLK nutraukimas, dvejų metų draudimas sudaryti naują sutartį. Dėl to ASPJ reikšmingas finansines ir veiklos pasekmes patirs dar iki teismo sprendimo dėl tokių priemonių teisėtumo. Jeigu teismas vėliau tokius sprendimus pripažins neteisėtais, kyla klausimas, kas atlygina ASPJ jau patirtą žalą? Tokia situacija galimai sukurs valstybės atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (CK 6.271 str.).

Kitaip tariant, teisė skūstis lieka tik popieriuje – ASPJ veikla nuolat prižiūrima, o gynybos teisė realiai neįgyvendinama. Tokia sistema visiškai nedera su laisva ir demokratine visuomene. Tuo labiau, sustabdžius ar nutraukus ASPJ sutartį su VLK nukentės ir pacientai – tai tiesiogiai paveiks pacientų galimybes laiku gauti sveikatos priežiūros paslaugas, o kartu - ir tęsti gydymą pas savo gydytoją.

III. Vadovų ir ASPJ dviguba atsakomybė

ANK projektu numatoma, kad už neteisingų duomenų pateikimą VLK baudžiami ne tik ASPJ, bet ir jų vadovai ar „kiti atsakingi asmenys“ (pvz. nuo 80 iki 560 Eur). Įskaitant net ir pačius gydytojus. Tai reiškia, kad ta pati faktinė situacija gali vienu metu užtraukti institucijai piniginę baudą pagal SDĮ (iki 100 % „žalos“), o vadovui ar gydytojui asmeniškai – baudą pagal ANK. Nei viename iš Įstatymų projektų nenumatyta, kaip šios sankcijos tarpusavyje derinamos, ar jos gali būti taikomos kartu ir ar tai neprieštaruoja draudimo bausti du kartus už tą patį pažeidimą principui. Tuo labiau, valstybės deklaruojamas tikslas yra išsaugoti gydytojus Lietuvoje, o ne dar labiau juos varžyti ir gąsdinti.

IV. VLK yra ir sutarties šalis, ir sankcijų skyrėja

SDĮ projektu VLK direktoriui suteikiama išimtinė teisė priimti visus poveikio sprendimus prieš ASPJ — nuo rašytinių nurodymų iki baudų skyrimo ir sutarčių nutraukimo. Piniginės baudos mokamos į PSDF biudžetą, kurį VLK pati administruoja. Tai reiškia, kad VLK turi tiesioginį finansinį suinteresuotumą skiriant baudas: kuo didesnė bauda, tuo daugiau lėšų patenka į jos administruojamą fondą. Institucija, suinteresuota to paties fondo biudžetu, negali būti laikoma nepriklausoma ir nešališka sprendėja ginče su savo pačios sutarties šalimi.

V. Projektai teikiami be poveikio vertinimo ir ekspertų išvadų

Teisėkūros pagrindų Įstatymo 3 str. įtvirtinti skaidrumo, proporcingumo ir efektyvumo principai reikalauja, kad reikšmingo poveikio teisės aktai būtų grindžiami objektyvia poveikio analize ir ekspertų vertinimais. Projektai šių reikalavimų neatitinka. Seimo nariams ir vėl teikiami sveikatos sektoriaus Įstatymų pokyčiai be poveikio analizės, o tiesiog su blanketiniu patikiniu, kad viskas bus gerai.

Pirma, aiškinamajame rašte tiesiogiai nurodyta: „Specialistų vertinimų ir išvadų Įstatymų projektų rengimo metu negauta.“ Projektai numatomos reikšmingiausios per pastaruosius metus sankcijos sveikatos sektoriuje – piniginės baudos iki 100 % „žalos“, dvejų metų sutarčių draudimas, asmeninė vadovų atsakomybė – ir visa tai be vieno eksperto vertinimo.

Antra, aiškinamajame rašte teigiama: „*Įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės, nes jais reguliuojamos ne asmens sveikatos priežiūros įstaigų veiklos sąlygos, bet nustatomos poveikio priemonės.*“ Įstatymų projektais nustatomos poveikio priemonės tiesiogiai ir reikšmingai veikia verslo

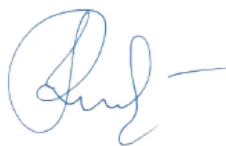
sąlygas, įskaitant finansinį stabilumą, galimybę planuoti veiklą ir personalo valdymą. Teiginys, kad tokios priemonės verslo sąlygoms „įtakos neturės“, rodo, kad poveikio vertinimas nebuvo atliktas iš esmės.

Trečia, aiškinamajame rašte nurodyta: „*Priėmus Įstatymų projektus neigiamų pasekmių nenumatoma.*“ Šis vieno sakinio blanketinis teiginys – be jokios analizės ir be alternatyvių scenarijų vertinimo negali būti laikomas pakankamu pagrindu tokio masto teisinio reguliavimo pokyčiams.

Atsižvelgiant į išdėstytus argumentus, prašome Seimo narių 2026 m. birželio 2 d. posėdyje nepritarti visų trijų Įstatymų projektų pateikimui Seime.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė